

Chrystusowy kříž – nadžija w času krizy

**Hačrunjež by Jezus móht wjesele
měc, čerpješe kříž njedziwajo
hańby a je so sydnył k prawicy
Božeho stoła.**

Hebr 12,2

Měsac apryl ma woboje we sebi: čichi pjatk a jutry, smjerc a žiwjenje, njesměrne čerpjenje a njesměrnu radosć. Wjetšeho rozdžela sej njemóžeš předstajić, a tola je w ewangeliju woboje tak blisko hromadže. Tak to tež nětko dožiwjamy w času korona-krizy. Žiwjenje a smjerc stej sej tak bliskej. Widžimy wobrazy z Italskeje, kak so tam lěkarjo a hladarjo wo čežkochorych staraja a kak dyrbyja skónčnje tola rozsu-
džić, što smě dale žiwy być.

Křescanscy wuměłcy su so wšelako prócowali, najwjetši přečiwk w jednej twórbje předstajić, čichi pjatk a jutry, smjerc a žiwjenje, kříž a stanjenje z mrtwych. Jedne nimoměry zajimawe rozrisanje namaka so w katedrali w kupjelnym měsće Doberan blisko Rostocka. Boži dom je wšitke wójny bjez škody přetrał, jeničce w Tricecílětněj wójnje wurubichu z cyrkwyje wšitke železne džěle, drjewjane wuhotowanje pak wostajichu wojacy wisajo. Tak je so wucho-
wał pjatnaće metrow wysoki kříž, kiž nasta wokoło lěta 1360, potajkim w času gotiki. Mjeno wuměłca njeje z wěstosću znate, tola fachowcy měnja, zo móht to wěsty mišter Bertram być, kiž je wšelake džěla w sewjernej Němskej zawostajił.

Křížowany Chrystus je po zwučenym wašnju tehdyšeho časa předstajeny. Z třomi hozdžemi – dvě za ruce, jedyn za noze – je na kříž přibity. Hłowa je nachilena, tak kaž je w scénju Jana wopisane, zo Jezus, po tym zo běchu jemu kisało k piću dali, hłowu pochili a wumřě. Tutón wokomik, hdyž Boži Syn swoje žiwjenje za přewinjenje hrěcha a smjerće woprowaše, widžimy před sobu. Na hrjadomaj kříža su předstajene wšelake bibliske sceny, kotrež wuloža jeho smjerc jako w Starym a Nowym zakonju wěšćeny wopor.

Z kříža wurustu łopjena, žiwe zelene li-

sćo. Z tym wjedu so mysle teho, kiž na kříž hlada, na nowe wašnje do Swjateho pisma a do stawiznow našeho wumóženja. Hnydom na spočatku biblije, w jeje druhim stawje, je napisane, zo sadži Bóh do centruma zahrody Eden nimo štomu spóznaća dalši štom, kotrehož plody dachu tym, kiž je jědža, wěčne žiwjenje. Tola jako Hadam a Jěwa přečiwo Božej kazni wot štomu spóznaća jědžeštaj, wuhna jeju Bóh z paradiza. Puć k štomej žiwjenja, potajkim k wěčnemu žiwjenju, bu jimaj a z tym cyłemu čłowjestwu zaračeny. Ale štom žiwjenja hišće steji. W poslednej knize Swjateho pisma w jeje poslednim stawje je zaso řeč wo štomach žiwjenja, kiž steja w njebjeskim Jerusalemeje. Poslednja kniha biblije nawjaza na přenju, spočatk runa so kónceje.

Wuměłc Doberanskeje katedrale je Chrystusowy kříž zwjazal ze symboliku štomu žiwjenja. Kříž je štom žiwjenja.

Křížowany wotewri ze swojej smjerću a ze stawanjom ze smjerće wrota do paradiza, dari wěčnosť a wustrowjenje nam, kotříž čerpimy pod chorosćemi a pod zachodnosťu wšeho zemskeho. Kajke krasne poselstwo!

W přichodnych tydženjach wopominamy poselstwo čicheho pjatka a jutrow. Po statnych prikazach njesměmy to činić koronainfekcije dla w našich Božich domach. Přeni króc po tysac lětach so jutry w Němskej zjawnje njeswjeća. Tuž zwostanje nam domjaca nutrnosť a poskitki z radija, telewizije a interneta. Njeh pak je nam w tutych časach wobraz Doberanskeho kříža pomoc. Jezus wumřě za nas. Sćerpliwje wza čerpjenje na so a wzda so zemschich wjeselow W jeho křížu leži naše wumóženje wot zachodnosťe a chorosće. Wón je štom žiwjenja, z kotrymž mamy zwjazani wostać, zo bychy so nam skónčnje wrota paradiza wotewrili. **Jan Malink**

Katedrala w Bad Doberanje z Chrystusowym křížom jako štomom žiwjenja Foto: Wikipedia

Wšo ma swój čas

Lube džěci, znaćece to tež? Druhdy sej runje rjenje hrajkaj, da mama přińdže a swari: „Sym tola prajiła, zo dyrbiš sej najprjedy ruce myć, hdyž domoj přińdžeš!“ Abo: Wuru-muju swój puzzle (tón z tymi wulkimi dino-sawrierami), nank přińdže a praji, zo ni-mam ničo wjace rumo-wać, dokelž chce mje hi-šće wukupać. Abo: Smój ze sotřičku wšitke klancy-ne drasty rjenje přihto-wołaj, staršej pak chce-taj, zo so hotujemoj.

Někak nochce mi do hłowy, čehodla su wěcy a nadawki, kotrež doro-sćeni maja, wažniše hač moje plany. Sym sej wšak do teho tež swo-je mysle činiła, hdy mam što činić.

Jako je naša wowka naju njedawno z pěstowarnje wotewzała, bě zaso tak: Chcych so hišće ze swojim přećelom Ja-nekom rozžohnować, wowka pak chcyše spěšnje domoj chwatać. Najskejše sym kusk pochmurjena hladala, dokelž wowka mi přiwoła: „Wšo ma swój čas!“

Polu wowki doma sym so potom hišće

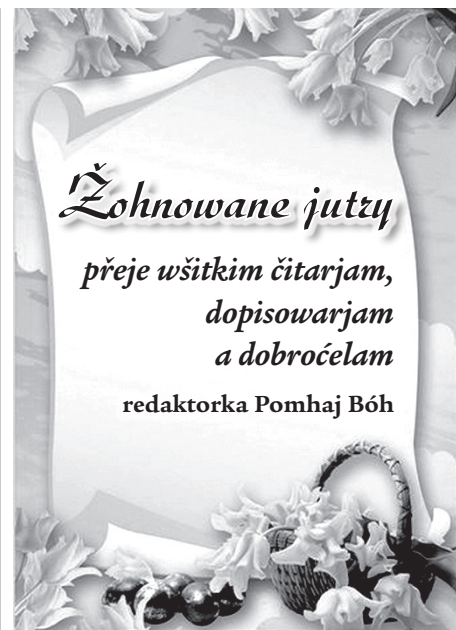
raz džěda prašala, što ma tute „Wšo ma swój čas!“ rěkać. Džěd je mi potom roz-kladł, zo je to sada z biblije. Za wšo maš drje prawy čas: Rano stawamy, potom snědamy, jědzemy do pěstowarnje abo na džěto, hrajkamy so, wobjedujemy, spinka-my naš připołdński spar, stawamy a so za-so hrajkamy hač k wječe-ri. Džěd praji, zo je waž-ne, wšo w prawym času činić. By tola tež spozdiw-nje było, hdy bychmy hakle wječor do pěstowarnje přišli, něwěrnó?

To někak ćežko klinči, přeco wědžeć, hdy tón je, tón prawy čas za wšo, štož tak činju. Snano do-

rosćeni to druhdy hišće kusk lěpje wědža hač ja, ale tež to hišće nawuknu.

Někotre dny pozdžišo smy z nanom do města chwatali, smy chcyli z busom jěć. Po puću pak je nan zaso někoho zetkał, z ko-trymž je potom wěčnje bledził. Jako smy zastanišćo docpěli, je naš bus runje wotjěł. Přepozdže! Wšo ma swój čas – naš bus drje tež.

Waša Mina
Měrcin Balcar

SEKT hakle klětu zaso

Serbski ewangelski kónc tydženja, kiž bě wot štwórtka 16. do njedzele 19. apryla w Hainewalde w Žitawskich horinach planowany, so znatych přičin dla njemóže přewjesć. Narunanski termin za lětsa nje-je, tak zo so hakle zaso klětu na nabožny kónc tydženja přeprasy. Zajimcy njech sej termin hižo do swojich protykwow zapisaja: 8. do 11. apryla 2021.

Jadwiga Malinkowa

Serbski wječor

Je-li hamtske postajenja aktualneje krizy dla dowoleja, přeprašujemy wutrobnje wšech zajimcow pjatk, 24. apryla, na serbski čitanski a spěwny wječor, kiž wotměje so we 18.30 hodź. w Poršicach na wosadnej žurli w farskim dworje. Mjez druhim čita Bukečan Marko Grojlich stawiznički z Poršic a wokoliny. **Bukečanska Bjesada**

Serbska reja w Bukecach

Je-li hamtske postajenja aktualneje krizy dla dowoleja, přeprašujemy wutrobnje sobotu, 25. apryla, w 19.00 hodź. na wosobitu džěłarničku ze skupinu Serbska reja z Lipska na wosadnej žurli w Bukecach. Hudźbnicy piskaja a wuča stare a džens-niše reje kaž walčik abo mazurku. Wob-džělnicy džěłarnički njemóža jenož na rja-nu hudźbu sluchać, ale su tež přeprašeni sobu rejować. Partner abo partnerka za to trěbny/a njeje. **Bukečanska Bjesada a Serbske ewangelske towarstwo**

Serbski bus njepojědže

Předwidžany wulět ze Serbskim busom njedzeli, 10. meje, do Wróclawja dyrbymy dla tučasneje situacije wotprajić. Hdy bu-dže naš wulět zaso móžny, dyrbymy wo-čaknyć. **Handrij Wirth**

Modlitwa w času koronakrizy

Knježe, poručamy Tebi wšech chorych a prosymy wo trošt a wustrowjenje.

Budź pola ćerpjacych a wosebje pola mrějacych.

Troštuj žarowacych.

Daj lěkarjam a slědžerjam mudrość a wutrajnosť.

Wšěm chorobnym sotram a hladarjam daj mocy w času wysokeho počezowanja.

Politikarjam a sobudželaćerjam w strowotnych zarjadach daj stróžbu mysl.

Modlimy so za wšech, kiž su žiwi w česnosćach,

za wšech, na kotrychž je wulka bojosc přišla.

Prosmy wo měr we wichorje, wo jasny wid.

Prosmy za wšech, kiž maja materielne škody abo so před nimi boja.

Smilny Božo, před Tobu spominamy na wšech, kiž dyrbja w kwarantenje žiwi

być, so wopušćeni čuja, nikoho wobjimać njemóža. Dótkni so jich wutrobow ze swojej cunjosću.

A, haj, prosmy, zo by epidemija popušćila, zo by ličba chorych a zemrětych woteběrała, zo by so nawróćilo normalne žiwjenje.

Zbudź w nas džakownosć za kóždy dzeń, na kotrymž smy strowi.

Njedaj nam zabyć, zo je nam žiwjenje darjene,

zo dyrbimy skónčnje wumrěć a zo nimamy wšo w swojej horšći,

zo sy Ty sam wěčny,

zo je w žiwjenju husto runje to njewažne, štož wótře we wušomaj klinči.

Přispor našu džakownosć za mnohe wěcy, kotrež bjez krizy za hódne nimamy.

Tebi so dowěrjamy.

Hamjeń

Johannes Hartl
serbsce Jan Malink

Tobias Bilz nowy sakski krajny biskop

Dnja 29. februara wuzwoli saksa krajna synoda z 48 wot 79 hłosow wyšeho krajnocyrkwinskeho radu Tobiasa Bilza za noweho biskopa sakskeje krajneje cyrkwe. Na druhi dzeń, 1. měrca, wón swoje zastojnstwo nastupi. Swjedženske zapokazanje přez biskopa Ralfa Meistera, wodźaceho biskopa VELKD, je za 25. apryla předwidžane. Hač pak hodži so termin dodžeržec, w tuchwilnej krizowej situaciji w našim kraju wěste njeje.

Tobias Bilz narodži so 1964 jako syn fararja w Dornreichenbachu pola Wurzena. Po powołanskim wukubłanju na mehanikarja studowaše wot 1983 na Teologiskim seminarje w Lipsku. Po ordinaciji 1991 skutkowaše wosom lět jako farar w Erlbach-Kirchbergu blisko Stollberga w Rudnych horach. 2001 přewza nadawk młodžinskeho dušepastyrja w cyrkwin-skim wobwodže Stollberg, 2007 powoła-

chu jeho jako młodžinskeho fararja za cytu saksku krajnu cyrkwe. Wot 2018 skutkowaše w zastojnstwje krajnocyrkwinskeho rady jako decernent w krajnocyrkwin-skim zarje-dže w Drježdžanach. Wón bydli w Drježdžanach, je woženjeny a ma tři dorosćene džeći.

Hižo w předposlednich biskopskich wólbach lěta 2015 bě Tobias Bilz za najwyše zastojnstwo sakskeje krajneje cyrkwe kandidował, tehdy pak bě so ze snadnym předskokom Carsten Rentzing wuzwolił. Při nětčišich wólbach so Tobias Bilz přećiwo dalšimaj kandidatamaj – Andreas Beuchel (56), superintendent w Mišnju, a Ulrike Weyer (46), superintendentka w Plauenje w Vogtlandže – přesadži.

Bóh Knjez spožc swoje žohnowanje biskopej Bilzej a jeho skutkowanju w sakskej krajnej cyrkwi.

Jan Malink

Nowy krajny biskop Tobias Bilz Foto: EVLKS

Dieter Redo z Trjebinka na prawdu Božu wotešoł

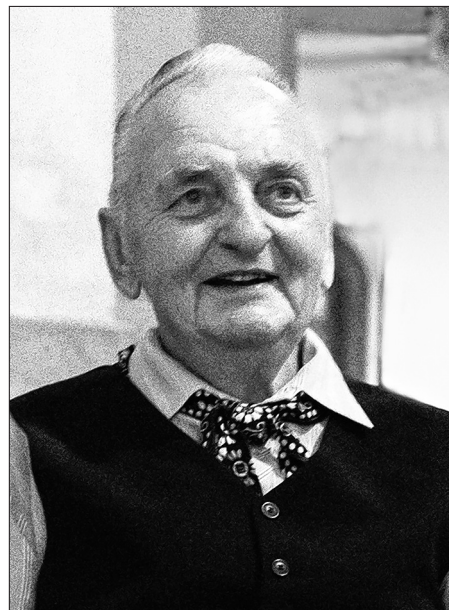
Slepjanska wosada žaruje wo Dietera Redu z Trjebinka. Z 78 lětami je wón 10. měrca wotešoł na prawdu Božu. Z jeho smjerću zhubimy swěrneho holanskeho Serba, kiž njeje jenož rady wo serbskim burskim žiwjenju powědał, ale bě je tež žiwe z čělom a dušu.

Narodźił je so Dieter Redo srjedz Druheje swětoweje wojny 12. februara 1942 swojimaj staršimaj Redoc Hance a Heinrich z Trjebinka. W Slepjanskej cyrkwi bu wukřćený a konfirměrowany. Doma je Dieter Redo w dospołnje serbskim wjesnym wobswěće wotrostł. Wosebje derje je so wukmanił w debjenju jutrownych jejkow. Njeje so jenož sam na wubědžowanjach wobdžělił, ale je pozdžišo jejkow na wubědžowanjach sobu posudžował. Nimo teho je w NDRskim času debjenje jutrownych jejkow na mjezynarodnych turistiskich wíkach we wukraju předstajał.

Hižo jako młodženc započa Dieter Redo w 1960tych lětach spěwy Slepjanskeje kónčiny zběrać. Hromadžeše je na statokach, hdžež bě jako wukubłany řěznik při řězanju swini stajnje požadany.

Nimo teho wusteješe so Dieter Redo wuběrnje na serbsku drastu a jeje hotowanje. Na swójsku iniciatiwu zezběra džěle drasty džěćetka z Trjebinka a da je zdžěla nowe zešic. Za to nježněješe w NDRskim času jenož přihłosowanje, wšako ani džěćetko z Trjebina wšudže rady widžane njebě.

W lěće 1963 zmandželi so Dieter Redo z Irmtraud rodž. Nikloc. Mandželskimaj narodžichu so tři džěći: Henry, Lutz a Birgit. Čěžo bě za Dietera Redu, jako syn Lutz w lěće 2018 smjertnje znježboži.

Dieter Redo

Foto: Hanka Šěnc

Nimo swjeho džěla w pľunowym kombinácie Čorna Pumpa a jako domjacy řěznik, měješe Dieter Redo čas žiwjenja ratarstwo doma. Na plahowanje pjerizny so wuběrnje wusteješe. Lětdžesatki bě w towarstwje za plahowanje pjerizny a jězdžeše ze swojimi kokošemi a husycami na najwšelakorije wustajeńcy. Tež z pčotarjenjom so derje wuznawaše a rady torty a tykancy za swjedženje přihotowaše.

Po přewróće bě Dieter Redo jedna z hłownych wosobow, kiž su Njepilic dwór sobu natwarili. Za tamniše swjedženje je swinje řězał, tykancy sobu spřihotował a njesměrnje wjele skupinow po statoku

wjedł. W serbskej a němskej řeči jim wo přjedawšim wjesnym a ratarskim žiwjenju rozprawješe.

Wjele lět chodžeše Dieter Redo na serbske wosadne popoľdnja w Slepom a nam tam rady wo serbskim holanskim a cyrkwin-skim žiwjenju powědaše. Přez lětdžesatki su jeho plany wotbagowanja Trjebinka, kiž mjez 2006 a 2017 wobstajachu, jara počěžowali, wšako bě zwjazany ze swojim ródnyim statokom a swojej domiznu. Kak wolóženy bě, jako brunicy koncert w lěće 2017 swoje plany cofny.

Jeho wobšěrnú wědu a jeho nazběrane spěwy su na zbožo čłonojo Slepjanskeho towarstwa Kólesko w zašlych lětach přewzali a wobdžěłali a we wšelakich publikacijach towarstwa kaž w spěwnikach, słowničku abo drastowych knihach zapřijeli. W lěće 2018 přepodachu Julianje Kaulfürstowej za jeje džělo a Dieterej Redej za jeho žiwjenski skutk sakske Myto Zejlerja.

Wšelakich chorosców dla pohubjeńši so w zašlych měsacach strowotniski staw Dietera Redy, doniž 10. měrca we Wojerowskej chorowni njezemřě. W małym kruhu smy so wot njeho z dwurěčneje žarowskej nutrnosću rozžohnowali, přjedy hač bu jeho popjelnica w swójbnym rowje w Trjebinje pochowana. Fararka Malinkowa předowaše wo 23. psalmje „Tón Knjez je mój pastyr“.

Krótko po chowanju je 23. měrca tež jeho mandželska Irmtraud Redo zemřěła. Njech je mandželskimaj serbska holanska zemja lochka!

W džakownosći a z hľubokej česćownosću **fararka Jadwiga Malinkowa**

Digitalny swět a burske dźiwadlo

Z lětušeje dźělarnički serbskich Bjesadow spočatk měrca w Bukecach

Na sobotu, 7. nalětnika, bě sej Bukečanska Bjesada, a to hižo k wospjetnemu razej, hosći z cyłeje Hornjeje Łužicy k sebi na dźělarničku přeprosyla. Socialne medije, internet, smartphone – potajkim to, štož je po začišću staršeje generacije za wot a dorosćacych tajke něšto kaž žro žiwjenja, běchu za wuzwolenje tematiki zarjadowanja směr dawace.

Kajke digitalne srědky móžu k na- a do- wuknjenju serbskeje rěče wužiwać? Kajke poskitki za powšitkownu abo speciellnu informaciju w serbskej rěči dźensa hižo mamy?

So na tutej prašeni wotmołwy nadźijejo bě někak 40 hosći přeprošenje k „rěčnym zwučowanjam“ z Michałom Cyžom, nawodu studija Sakskeho wukubłanskeho a wupruwowanskeho kanala w Budyšinje, sčehowało. Z přecelnej dowolnosću šulskeho towarstwa a nawody Ewangelskeje wyšeje šule móžeše Bukečanska Bjesada tež tutón raz šulske rumnosće za spředźenje dźělarnički wužiwać, štož bjezporečnemu wotběhej popołdnja polěkowaše.

Po tym zo běše Mato Krygar hosći powitał, měješe Serbski superintendent Jan Malink krótku nutrnosć z kěrlušemi, modlitwu, duchownym rozpominanjom a požohnowanjom. Na to podachu so wšitcy do přihotowanych rumnosćow. Při woknach a srjedz stwy běchu rjady šulskich ławkow z kompjuterami nastajene.

Jako přenje předstaji Michał Cyž w syći hižo eksistowacy serbsko-němski słownik soblex.de. Po jeho zawodnych słowach mějachu připoslucharjo móžnosć, konkretne zwučowanja na přihotowanej technice sami přewjesć. Dale předstajachu so hižo eksistowace appy „Serbski kwiz“, „Serbsce lochko“, „MDR Serbja“ a „Towaršny spěw-

Dźělarnička Bjesadow w ewangelskej šuli z Michałom Cyžom (stejo) Foće: Thomas Haenchen

nik“. K „MDR Serbja“ wudospoňi Lydija Mačijowa, sobudźelačerk serbskeho rozhłosa, zawodne wuwjedženja referenta. Dźewjećlětny šuler Filip Malink rozjasni připoslucharjam, kak móže tolsty sluchopisak BOOKii, kiž wón w ruce dźeržeše, z wotpowědne spřihotowanej knihu při nawuknjenju serbskeje rěče pomocny być.

Na kóncu zwučowanskeje hodźiny předstaji so projekt „Mozilla common voice“, kotrehož zaměr je, kompjuterej spóznanje serbskeje rěče naučić. Aktualnje dže wo to, wot wšelkich wosobow rěčane sady nahrawać, zběrać, wuhódnočić, přirunować a korigować. Pytani su dobrowólni, kiž serbske sady rěča a nahrawaja. Krok po kroku ma tak datowa banka ze serbskimi sadami jako baza za spóznanje rěče w kompjuteru nastać. Nadźija-

my so, zo budže so tutón jara naročny projekt radzić a tak Serbam dalšu móžnosć wužiwanja maćeršćiny w digitalnym swěće zawěsćić.

Po krótkej zakónčacej diskusiji dźakowaše so Mato Krygar Michałej Cyžej za informatiwnu a powučnu hodžinku.

Wón čerstwego kofeja stupaše hižo po schodže horje, a tak njebě wulkich přeprošenjow trjeba a wšitcy so do šulskeje jědźernje podachu, hdžež běchu pilne ruki swačinu přihotowali. Čas za bjesadu při kofeju a dobrym tykancu běše bohužel wobmjezowany, přetož w štyrjoch započa so na wosadneje žurli wjeselohra „Namrěwstwa dla zawrjene“, kotruž dźiwadźelnicy Kulowskeho Bratrowstwa jako zakónčenje dźělarnički předstajichu.

Wjele prócy běchu Bratrowčeno za přihot wosadneje žurle nałožili. Kulisy, rekwi- zity, wuswětlenje – wšitko swědčeše wo profesionalnosći. W hrě předstajichu swójbu w „předdigitalnej“ dobj. Hinak hač w přenim dźělu popołdnja smartphone a kompjuter hišće žanu rólu njehraještej. Jednanje plečeše so hłownje wo prašenje, kak móže namrěwstwo počahi w swójbje změnić a kotre kajkosće so w tajkim padže naraz pola ludži jewja. Dźiwadźelnicy- lajkjo běchu swoje róly derje nazwučowali a předstajachu jednotliwe wosoby jara awtentisce, wubudžejo z tym někotryžkuli posměwk mjez přihladowarstwom. Nałožena próca so jim na kóncu z wotpowěd- nym aplawsom mytowaše. Dźakowano poskičeneho simultaneho přeložka běše na předstajenje tež dosć zajimcow z wo- sady a wokoliny přišlo, tak zo běše wo- sadna žurla hač na poslednje městno wobsadźena.

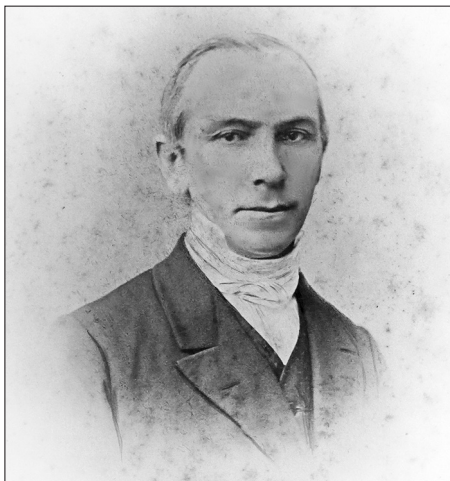
Dźiwadlowe předstajenje Kulowskeho Bratrowstwa na wosadneje žurli

Arnd Zoba

Pomjatna tafla za fararja Karla Haußiga so nawróčila

W Gołkojcach wopomnišćo za zaslužbneho wudawaćela delnjoserbskeje biblije wobnowili

Njedzelu, 23. februara, spominaše so dopoldnja w Gołkojcach pola Choćebuza z němsko-delnjoserbskej namšu na dnja 25. februara před 150 lětami zemrěteho fararja Karla Eduarda Haußiga. Z 81 kemšerjemi bě wosadny dom pódlá cyrkwe hač na mało prózdnych městnow derje pjelnjeny. Předowanje wosadneho fararja Klaus Natha bě němske. Hewak pak wotměchu so kemše dwurěčnje. Tež štučki kěrlušow so wotměnjejo serbsce a němsce spěwachu – a capella a přewodžene wot dujerjow wosady. Młodostna Ronja Šramojc ze susodneho Gołbina, kotraž jako Witaj-džěćo serbsku rěč běžnje wobkneži, čitaše z delnjoserbskich perikopowych knihow. Ke kemšam rozdawane łopjeno z liturgiju, modlitwami a kěrlušemi bě tohorunja we woběmaj rěčomaj čišćane. Wulkomyslnje přepoda so kolekta na kóncu za serbske wosadne džěło Spěchowanskemu towarstwu za serbsku rěč w cyrkwi, za což so předsyda towarstwa dr. Hartmut Leipner přitonym wutrobnje podžakowa.

Farar Karl Haußig (1821–1870)

Repro: Trudla Malinkowa

Předsyda Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi dr. Hartmut Leipner porěča při wobnowjenej taflí wo zaslužbach fararja Haußiga.

Foće: Werner Měškank

„Rjenje, zo tajkeho skromneho rjeka mjez našimi prjedownikami mamy“, wuzběhny farar Natho w swojim předowanju, počahuju so na Haußiga. Tónle 1870 zemrěty duchowny je měł wulki podžěl na wudaću delnjoserbskeje biblije lěta 1868. Bramborski Serbski Casnik je wo nim pisał: „Kněz farar Haußig njebužo zabyty we swójej wosaže, daniž w našom celem kraju. Raži a ze žekownosću spominaju na njog wšykne, kenž jog znali a lubowali su. ... Lěcrownož za narodom Nimc, wuknješo wón glich našu serbsku rěč z wjelikeju pilnosću, tak až wón ju tak derje powědaš a pisaš nawuknu, ako lěbda rožone Serby jo mógu. ... Daloko wót Gołkojc (we Wóseńku) žašo pśed krotkim jaden bur to słowo: ‚Haußig běšo ta krona tych fararjow!‘“

Wěsće by Haußig hišće wjele dobreho jako farar a šulski inspektor za serbstwo zdokonał, njeby-li so jeho žiwjenje hižo po jenož 48 lětach skónčiło. Jako šulski inspektor kładžeše wón wulku wažnosć na

to, zo džěći w šuli swoju serbsku maćeršćinu porjadnje čitać a pisać nawuknu. Wón bě nimoměry woblubowany, jeho skutki mytowaše jemu wosada po smjerći z pomjatnej taflí z běheho marmora ze zlotym pismom. Taflí pripravichu přenjtjone tak, zo bě na kemšach předku na lěwej stronje wot wołtarja derje widžeć. Kóždy farar, kiž nimo njeje džěše, by so takle na pilneho duchowneho dopominał, zo by jemu w džěławosći slědował. Jako něhdže sto lět pozdžišo cyrkej ponowichu, Haußigowu taflí wotewzachu a ju won na farsku zahrodu stajichu.

Nětkole potajkim bu pomjatna taflí wurdžedna, pismo ponowjena a taflí zaso w Božim domje pripravjena. Hartmut Leipner je w swojej dwurěčnej narěči na zaslužbne skutkowanje Haußiga najprjedy wot lěta 1851 w Bórkowach a wot lěta 1855 potom w Gołkojcach skedžbnil. Počahuju so na dalše skutkowanje duchowneho, kotryž bě jako džěćo, přebywajo pola swójeho džěda fararja Sarbana w Janšojcach, a tež wot tamneje džěćiny derje serbsce nawuknył, rjekny dr. Leipner: „Z połnym prawom móžemy delnjoserbsku bibliju z lěta 1868 mjenować ‚Haußigowu bibliju‘. Najskerje pochadza jeje předśłowo tež z pjera Haußiga, hačrunjež žanoho podpisma njeje.“

Poprawom měješe taflí po woli wosady zaso na swoje prjedawše městno přińć. Tola pomnikoškitarjo tomu zadžěwachu, kaž wujasni při poswjećanju taflí farar Klaus Natho přitonym. Wosada a pomnikoškitny zarjad dojednašej so skónčnje na trochu schowanije městno za taflí na lěwej stronje pódlanskeho wuchoda do južneje předhale cyrkwe.

Po wospjetnym hraću dujerjow k spominanju na fararja Haußiga přeprasy farar Natho wšitkich na zhromadny kofej a tykanc.

Werner Měškank

Cyrkej w Gołkojcach, hdžež bě Karl Haußig wot 1855 hač do smjerće 1870 wosadny farar

Swědk serbskeho žónskeho žiwjenja

Před 250 lětami zakładny kamjeń za Małowjolkowsku sotrownju položeny

Wuwice Małeho Wjolkowa

Wot lěta 1751 wuwi so Mały Wjolkow na srjedzišću Ochronowskeje jednoty mjez Serbami. Džeń a wjace Serbow a Serbowkow so w přichodnych lětach tam zasydli. Bórže zwuraznichu přeće, sej na městnje wšitko tak zarjadować kaž w Ochronowje. Za Ochronowske žiwjenje centralne je rozrjadowanje po splahu a stawje. Tak bydlichu nježenjeni bratřa a njewudate sotry w swójskich chěžach. Tam hospodarichu samostatnje a mějachu swójski nabožny porjad kaž tež swójsku modlernju. Po wšelakich přechodnych domicilach we wsy začahny w lěće 1765 zhromadženstwo 45 přewažnje serbskich bratrow do nowonatarjeneje bratrownje. W samsnym času chcychu Małowjolkowčeno sotrownju za něhdže 70 wobydlerkow natwaric, tola direkcija w Ochronowje bě přečiwo planam. Hakle 1770 do toho zwoli, a tak bu 24. apryla 1770 swjatočnje zakładny kamjeń za sotrownju položeny. Hižo po lěta pozdžišo bě dom dotwarjeny. 10. nowembra 1770 začahny 37 Małowjolkowskich sotrow a jednaće młodych holcow w swjatočnym čahu do swojeho noweho domicila.

Wutwar sotrownje

Kaž bě wotwidjeć, bě chěžka bórže přemała, wšako prošeše džeń a wjace holcow a žonow wo přiwzace do sotrownje. Hižo 1779 bě přitwar třěbny, tak mjenowana apoteka, kiž bě ze sotrownju z chódbu zwjazana. Tola tež tole njedosahaše, a tak přitwari so 1787 na delnim kóncu sotrownje wulki chórowy dom. Wšelake kuchinske a hospodarske rumnosće, wulka modlernja w druhim poschodze a léharnja pod třěchu swědča hač do džzensnišeho wo čilym zhromadnym žiwjenju, kiž tu we 18. a w 19. lětstotku knježeše. W lěće 1793 bydleše w sotrowni 25 młodych hol-

cow kaž tež 72 sotrow. Wjetši džěl z nich pochadžeše z Hornjeje a Delnjeje Łužicy.

Tola sotry tu jenož njebydlachu, ale tež zhromadnje hospodarjachu. Spočatnje wukonjachu přewažnje tekstilne džěta abo služachu w druhich wustawach a domach Małeho Wjolkowa. K temu přidruži so w běhu lět swójske ratarstwo, płokarnja a pje-karnja, kiž bě za swoje wosebite pječwo po cyłej Łužicy znata. Za tute přewažaca běchu dalše twarjenja třěbne. Tak natwarichu 1795 chěžu za hospodarske potřeby na zahrodze z remizu a mału sotrownju, kiž bu pozdžišo płokarnja. 1817 so tutón twar powjetši. Skónčnje so 1896 wila „Anna“ jako bydleniski dom za sotry natwari. Poslednja sotra tu w lěće 1930 wučahny.

Serbski raz

Wjetšina wobydlerkow sotrownje we 18. lětstotku pochadžeše ze serbskeje Łužicy. Hakle w druhej polojcy 19. lětstotka so tole poněčim změni. Sotrowni předstějachu tak mjenowana chórowa hladarka, kiž měješe so wo dušino-duchowne žiwjenje starac a chórowa předstějčerka, kiž měješe hospodarsku zamołwitosć. We woběmaj zastojnstwomaj njebě Serbowki, tola wěmy, zo nawodnicy přěnich lět serbsce rozumjachu. Na dalšich nawodniskich runinach namakamy potom wjacore sotry serbskeho pochada. Stej to na přikład Margaretha Čornakec z Bošec, kotraž přewza hižo jako młoda holca dohlad za wšelake stwy, a Anna Liškec ze Židowa. Wona je někotre lěta jako wučerka skutko-wała, měješe sotry na serbskich wsach wopytać a přewza wšelake dohladowanske služby w sotrowni.

Wuznam chěžow sotrownje

W běhu časa nastaty kompleks bydlen-skich a hospodarskich domow je jónkrótny

Kompleks sotrownje z apoteku, najstaršej chěžu, wulkim chórowym domom a wila „Anna“

swědk zhromadneho žónskeho žiwjenja we Łužicy. Hač do džzensnišeho špiheluje jich architektura, kak su sotry swoje duchowne, socialne a hospodarske žiwjenje hromadze rjadowali. Dokelž su so podobne sotrownje w druhich Ochronowskich sydlišćach hižo dawno pomynili, je Małowjolkowski ansambl čím drohtniši a ma so tehodla do lisćiny pomnikow cyłóněmskeho wuznama přiwzac.

Towarstwowe žiwjenje

Hižo wjele lět steja chěžy sotrownje prózdne. W lěće 2015 založi wumělc Mike Salomon towarstwo Remise, kiž prócuje so, domy z kulturu wožiwić a tak nowych zajimcow přiwabić. Loni kónc nowembra je so dalše towarstwo pod wjednistwom bratrowskeje jednoty založiło, kotraž ma zaměr, cyly kompleks wuchować a wotpowědujo jeho historiskemu zapołożenju nowe wužiwanske móžnosće namakać. W preambli noweho towarstwa so jasnje na serbski pochad Małeho Wjolkowa a sotrownje pokaza. Tutón serbski horicont ma tež być zwjazowacy za wuwice areala.

Přenje džěta, kiž maja wuchowanje twarskeje substancy zaručić, su so hižo wukonjeli. Njech so w přichodnych lětach poradží, kompleks sotrowskich domow w Małym Wjolkowje wuchować a zaso ze žiwjenjom napjelnic. Wone běchu přez lětdžesatki městnosć serbskeho duchowneho a hospodarskeho žiwjenja kaž tež městno žadosće wjele serbskich holcow a žonow.

Hač so za pjatk, 24. apryla, planowana swjatočnosť w spominanju na položenje zakładneho kamjenja wotměje, njeje hišće wotwidjeć. Njewěste je tež, hač so sobotu, 25. apryla, Džeń sotrow bratrowskeje jednoty w Małym Wjolkowje zarjaduje.

Lubina Malinkowa

W lěće 1770 natwarjena přenje chěžka Małowjolkowskeje sotrownje Foće: Lubina Malinkowa

Strukturna reforma a Serbjia

Předsystwo Serbskeho wosadneho zwjazka wobroći so 25. februara z listom na krajnocyrkwinski zarjad w Drježdžanach, zo by sej wuprosylo stejiščo k wuskutkam strukturneje reformy na ewangelskich Serbow. Wosebje dže wo plaćiwosć cyrkwinškeho serbskeho zakonja, w kotrymž je zapisane, zo ma so w ewangelskich wosadach, kiž slušeja do serbskeho sydlenkeho

ruma, wosebita narodna identita Serbow zachować a spěchować. Tež w nastawacych wulkowosadach a zjednočenych wosadach ma so dalewjedženje serbskeho džěla a zastupnistwo Serbow zaručić. W zańdženych měsacach wobročihu so wosebje sobustawojo Hodžijskeje wosady na krajnu cyrkej, zo njeby dóšlo k wulkowosadze wot Hodžija a Huski hač do Biskopic. jm

Wólby do synody

8. měrca wolichu cyrkwinške předstejicerstwa sakskeje krajneje cyrkwyje nowu krajnu synodu. W Budyskim cyrkwinškim wokrajnu wuzwoli so Raik Fourestier, kotryž skutkuje jako farar w Bischheim-Gersdorfje zapadnje Kamjenca. Znaty je přez swoje přeložowanje za němých na wulkich kemšach.

Jako lajkajo wuzwolištaj so Tobias Mähger, kotryž džěla jako wučer a kantor we Wjelečinje, a Kerstin Otto, bydla w Frankenthalu a skutkowaca w zarjadnistwje Ewangelskeho šulskeho towarstwa w Husce. Z tym njeje žadyn Serb do synody wuzwoleny. Po paragrafje 20 (1) cyrkwinškeje wustawy dyrbi nowa synoda nětko ewangelskeho Serba abo ewangelisku Serbowku do synody powołać.

Dotalna zastupjerka Serbow w synodze bě w minjenych lětach Annemarie Simonowa z Trupina. jm

Wutřihanka Kitlarja

**Kak krasne su
na horach nohl
tuch, kotěž mje
přispowědaju,
kotěž dobre wěcy
předusa, zbožo
přispowědaju,
kotěž cłonej
praše: Twój Böh
je kral Jezusa**

Wo serbskich misioniskich towarstwach

Na dwaceći ludźi zhromadži so štwórtk, 27. februara, w Budyskim hosćencu „Wjelbik“ na wječork ze stawiznarku dr. Lubinu Malinkowej z Rakec. Jeje přednošk wěnowaše so temje „Lubosć k misionstwu je našemu narodnej přinarodžena – 200 lět serbske misioniske towarstwa“ a wotmě so we wobłuku akademije Maćicy Serbskeje. Spočatnje předstaji dr. Edmund Pjeh referentku. Dr. Malinkowa bě stawizna a teologija na uniwersite w Jenje studowała a studij na uniwersitomaj w Sofiji a Romje pokročowała. Wot nazymy 2019 je wona wědomostna sobudžětačerk Budyskeho Serbskeho instituta.

W swojim přednošku předstaji referentka čile towarstwowe žiwjenje na serbskich wsach před 200 lětami. Hižo we 18. lětstotku zetkawachu so pod wliwom Ochranowskeho hibanja Serbjia k nabožnym hodžinam. Hróžbnosće napoleonskich wojnow na spočatku 19. lětstotka zdachu so pobožnym jako znamjo bliskeho kónca swěta, kajkiž so w bibliji připowědźi. Tehodla začuwachu trěbnosć, ludam po všem swěće Bože poselstwo posrědkować, jich ke křesćanstwu wobročić a z tym před wěčnym zatamanjom wuchować. To bě tež

zaměr misionstwa, kajkež je Ochranowska jednota wukonješe. Tute misionstwo chychu Serbjia podpěrać, z tym zo Misioniske powěsće čitachu a pjenjezy k podpěrje misioniskich skutkow hromadžachu. Někotři podachu so sami na misionstwo do cizych krajow. Wokoło 1820 nasta na serbskich wsach wjače hač 15 misioniskich towarstwow, zložonych zdžěla wot fararjow, husto pak tež wot zdžělaných wjesnjawanow. W nich zetkawaše so wjesna elita. Nadrobnišo předstaji referentka džělo misioniskeju towarstwow w Hodžiju a Barće.

Serbske misioniske towarstwa stachu so z wažnej kulturnej instituciju na wsach. Wone rozšěrjachu wid wjesnjawanow na problemy cyteho swěta a pohonjowachu ludźi k skutkam křesćanskeje lubosće. Po byrgarskej rewoluciji 1848/49 rozšěri so džělo misioniskich towarstwow na dalše haľazy byrgarskeje towaršnosće. Někotre z nich wobstachu samo hač do lěta 1990.

Referentka je zamohła připosłucharjam dotal mało znate skutkowanje serbskich towarstwow w ewangelskich Serbach na spočatku 19. lětstotka zblizić. Za to so jej wutrobne džakujemy. **Měrcin Wirth**

Spominanje na Milu Imišowu

Mila Imišowa – „serbska wótčinka“, „mačerka Serbow“ a „jandžel pěstoń našeho luda“

Loni w hodowniku je Hodžijska wosada 200. narodniny fararja Jaroměra Hendriča Imiša wopominała. Lětsa 21. małego rōžka běchu 125. posmjertniny jeho mandželskeje. Skladnostnje tuteho dnja zetkachu so na wonym pjatku Hodžijscy wosadni z fararjom Rummelom při rowje Mile Imišoweje ke krótkej nutrnosći. Farar Rummel hódnosćeše Milu Imišowu jako mnohostronsku a sylnu žonu, kotraž je nimoměryje wjele za Hodžijsku wosadu a za serbski lud džělała. Wona běše wot 1859 hač do swojeje smjerće 1895 farska žona w Hodžiju. K jeje wopomnjeću spěwachu wosadni serbski kěrľuš. Po modlitwje a požohnowanju staji Gerat Krawc kwěćel ze seku na serbskich barbach na row. Na kóncu zaspěwachu wšitycy serbsku narodnu hymnu „Rjana Łužica“. **Gerat Krawc**

21. februara stajichu Hodžijceno Mili Imišowej kwěćel ze serbskeje seku na jeje row.

Foto: Hellmut Pittermann, repro.: SKA

Powěšće

Wobnowjene a znowa poswjećene Łazowska pišće

Foto: Andreas Kirschke

Łaz. Łazowska wosada wobnowješe přez dlěši čas swoje pišće. Po planje bychu so dyrbjeli 22. decembra 2019 poswjećić, tola njewočakowanych čezow dla dyrbješe so termin na 1. měrc 2020 přestorčić. Dopolnjna na kemšach farar Gnüchtel z Delnjeho Wujězda wot Budyškeje firmy Eule wuporjedyžany instrument poswjećić. Popołnjnu bě pišćelowy koncert w poňej cyrkwi. Hrajachu wokresna kantorka Scheytt a Drěwčanscy dujerjo. Serbski superintendent Malink přednjeje postrowne słowa.

Smochćicy. Před samostejajacy mi ze serbskich katolskich wosadow přednošowaše fararka Jaldwiga Malinkowa 3. měrc w Domje biskopa Bena wo položenju w Slepjanskej wosadze. Při tym pokaza na bohate serbske tradicije holandskich kónčin, rozložil problem brunicy a wotbagrowanja wsow a rysowaše položenje na cyrkwiskim polu. Z wulkim zajimom přítomni wuwjedženja fararki sčehowachu a rady jeje přeprašenje na wopyt w Slepom přiwzachu. W mjenje wšech so nawodnica samostejajacych Monika Kralowa referentce wutrobnje za do-

hlady do jim mało znatych serbskich kónčin džakowaše.

Radwor. Po rańšich kemšach a zhromadnej snědani seniorow Radworskeje wosady přednošowaše Trudla Malinkowa 11. měrc na tamnišej farje wo swych slědženjach za historiskim pozadkom powědančka „Row w serbskej holi“ wot Marje Kubašec. Mnozy z přítomnych awtoru powědančka, kotraž bě w susodnym Chasowje bydliła a Radworskej wosadze přislušała, hišće wosobinsce znajachu. Džak přednošowarce wupraji w mjenje něhdze 25 přítomnych Radworski wosadny farar Jakubaš.

Budyšin. Wšitke městna za lětuši Mjezynarodny ferialny kurs serbsčiny, kiž Serbski institut w juliju wuhotuje, su rezerwowane, a to tak spěšnje kaž hišće ženje. 42 wobdźělnikow z wosom krajow a štyrjoch kontinentow je so přizjewilo – jeničce z Texasa přińdu džesačo, kiž su potomnicy serbskich wupučowarjow.

Budyšin / Hrodzišćo. „Krajiny“ rěka hěsto lětušeho Łužiskeho hudźbnego lěca, kotraž so lěta wot 14. do 30. awgusta wotměje. Hudźbny nawod chóroweje akademije změje cyrkwisko-hudźbny direktor Friedemann Böhme, wo kublanje hšow sobuskutkowacych budže so spěwarka Stephanie Hauptfleisch z Drježdžan starać. Zakónčacy koncert z projektnym chórom wotměje so 29. awgusta w Hrodzišćanskej cyrkwi. Při tym maja tež někotre kěrlušy Jana Kiliana zaklinčeć, kotryž bě něhdy farar w susodnych Kotecach a je 1854 z dalšimi Serbami do Texasa wučahnył.

Dary

W februaru je so dariło za Pomhaj Bóh trójce 42 eurow, dwójce 17 eurow, šěsć króc 12 eurow a jónu 10 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 165 lětami, 13. apryla 1855, narodži so na Łazowskej farje **Leńka Zejlerjec** jako přenje džěčo Handrija Zejlerja a jeho mandželskeje Hany rodź. Krawcec. Leńce (Magda Hilžbjeta) přidruži so dvě lěce pozdžišo sotra Marka (Marja Olga). Běštej hišće šulerce, hdyž mać 1866 na tyfus zemrě. Po wopyće Łazowskeje šule kublaštej so holcy dale we wustawje bratrowskeje wosady w Małym Wjelkowje, hdžež buštej tež konfirměrowanej, a w domjacnosćomaj w Budyšinje. 16lětna so Leńka 1871 z młodym mužom z Wósporka slubi, tola slub so bórze zaso rozwjaza. Po smjerći Zejlerja 1872 pře-wza Łazowski knježk von Loebenstein zastupnistwo za wosyročenej holcy. Z němskim inženjerom Emilom Weberom, kiž tehdy při twarje železniskeje čary z Hórki do Rolanow džětaše a we Łazowskim hrodze zaměstnjeny bě, so Leńka 1873 zmandželi. Na jeho kolegu, inženjera Moritza Kirchsclagera, so štyri lěta pozdžišo Marka Zejlerjec wuda. Leńka wočahny

štyri džěci a dyrbješe z mandželskim wospjet na nowe džělowe městna přečahować. Serbsku rěč swym džěcom dale njeda. Składnostnje Zejlerjoweho swjedženja 1905 we Łazu wona posledni króc we Łužicy přebywaše. 60lětna zemrě 1915 pola swojeje džowki w Kralowcu w Rańšej Pruskej. T.M.

Přeprašujemy

Wot knježerstwowych naprawow koronakrizy dla su tež serbske ewangelske zarjadowanja potrjechene. Serbske Bože słowo přichadza nimale jenož hišće přez rozhłós do domu. Hdy so wobmjzowace naprawy zběhnu, njeje tuchwilu znate. Prošu informujće so wo aktualnym stawje na stronje Serbskeho ewangelskeho towarstwa pod www.serbske-ewangelske-towarstwo.de.

Serbski superintendent Jan Malink

05.04. Palmarum

10.00 wotewrjena Michalska cyrkej w Budyšinje

10.04. čichi pjatk

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

14.30 wotewrjena Michalska cyrkej w Budyšinje

12.04. 1. dzeń jutrow

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Haenchen)

19.04. Quasimodogeniti

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

03.05. Jubilate

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. Malink)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čišč: Lessingowa čišćernja, Kamjenc

Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67

BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiaražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.